

Schipholweg 77-89
2316 ZL Leiden
Postbus 3005
2301 DA Leiden

www.tno.nl

T +31 88 866 90 00

TNO-rapport

TNO/CH 2014 R11276

Indicatoren CJG-gezinsbegeleiding Den Haag

Datum	September 2014
Auteur(s)	A. Broerse
Aantal pagina's	35 (incl. bijlagen)
Aantal bijlagen	3
Projectnummer	051.02393/01.01

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van TNO.

Indien dit rapport in opdracht werd uitgebracht, wordt voor de rechten en verplichtingen van opdrachtgever en opdrachtnemer verwezen naar de Algemene Voorwaarden voor opdrachten aan TNO, dan wel de betreffende terzake tussen de partijen gesloten overeenkomst.

Het ter inzage geven van het TNO-rapport aan direct belanghebbenden is toegestaan.

© 2014 TNO

Voorwoord en disclaimer

Sinds 2011 werken de Haagse Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) met CJG-jeugdteams die gezinnen ondersteunen. De transitie van de Jeugdzorg heeft echter grote veranderingen voor de CJG's met zich meegebracht. Daarom bestond de wens vanuit de gemeente en het CJG-managementteam om de opbrengsten van CJG-jeugdteams te monitoren. De indicatorenset die met steun van de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid - jeugd Noordelijk Zuid-Holland. Samen voor de Jeugd is ontwikkeld en wordt beschreven in dit rapport, biedt hiertoe een instrument. De indicatorenset is echter samengesteld op een moment dat zowel de organisatie als het primaire proces binnen de CJG's nog volop in ontwikkeling is. Mogelijk zijn voorstellen daarom alweer achterhaald op het moment van uitbrengen van dit rapport.

Inhoudsopgave

	Voorwoord en disclaimer	2
1	Inleiding	4
1.1	Doelstelling	4
2	Aanpak	6
3	Resultaten	8
3.1	Direct meetbare procesindicatoren.....	10
3.2	Uitkomstindicatoren die een aanpassing in de registratie vereisen	13
3.3	Indicatoren die via een enquête onder ouders worden gemeten	18
3.4	Overzicht van te registreren gegevens.....	21
3.5	Overzicht van onderwerpen en vragen voor ouderenquête.	22
4	Conclusies en aanbevelingen	23
4.1	Indicatorenset	23
4.2	Verkenning van de registratiemogelijkheden	23
4.3	Toekomst	24
5	Dankwoord	26
6	Referenties	27
	Bijlage(n)	
	A Indicatoren uit memo CJG-MT	
	B Samenvatting van het AIRE instrument	
	C Methodologische overwegingen bij de indicatoren	

1 Inleiding

De Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) in Den Haag werken sinds 2012 met CJG-jeugdteams waarin verschillende disciplines samenwerken om gezinnen met zwaardere problematiek te ondersteunen. Deze gezinnen worden begeleid door een zorgcoördinator (gezinsbegeleider) die alle relevante gezinsleden, het sociale netwerk en de praktijkprofessionals rondom het gezin bijeen brengt.

Vanuit de gemeente Den Haag bestaat de wens om de opbrengsten van deze werkwijze inzichtelijk te maken via prestatie-indicatoren¹. Dit wordt als een logische vervolgstap gezien in het proces van kwaliteitsverbetering. Een indicatorenset maakt het mogelijk om systematisch en periodiek de werkwijze van CJG-jeugdteams te monitoren.

Het project dat wordt beschreven in dit rapport omvat een eerste verkenning van mogelijke indicatoren. Deze verkenning is mogelijk gemaakt met steun van de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid - jeugd Noordelijk Zuid-Holland. Samen voor de Jeugd^{2,3}. De indicatoren zijn vastgesteld in samenwerking met drie praktijkinstellingen uit de AWPG NZH: Stichting Jeugdformaat, GGD Haaglanden en De Jutters.

Omdat op landelijk niveau binnen de jeugdzorg al wordt gewerkt met prestatie-indicatoren⁴ en hiervoor gegevens verzameld worden⁵, is het van belang om aan te sluiten bij deze landelijke indicatoren. De landelijke indicatoren betreffen echter slechts ten dele het werkterrein van de CJG-jeugdteams. Daarom bestond de wens om daarnaast ook aanvullende indicatoren te formuleren.

1.1 Doelstelling

Het huidige traject had drie doelstellingen:

1. Het samenstellen van een indicatorenset die het CJG-management inzicht geeft in:
 - o Hoe efficiënt de CJG-gezinsbegeleiding wordt uitgevoerd (procesindicatoren)
 - o De opbrengsten van CJG-gezinsbegeleiding voor zowel gezinnen als CJG-management (uitkomstindicatoren)

Deze set dient zoveel mogelijk aan te sluiten bij:

- de wensen van betrokken organisaties binnen het CJG en de betrokken partijen binnen de AWPG NZH.
- het landelijk raamwerk van indicatoren voor de jeugdzorg

¹ In juni 2013 hebben bestuurders van betrokken partijen zich in de zogenaamde CJG-MT 'Spaanse Hof-sessie' uitgesproken voor het identificeren van indicatoren die de werkzaamheden van de CJG jeugdteams op kernactiviteiten kunnen monitoren.

² Het betrof een zogenaamd 'kortdurend onderzoek' dat gedurende de looptijd van de AWPG NZH doorlopend ingediend en uitgevoerd kan worden om actuele vragen uit te praktijk te 'bedienen'.

³ Binnen de AWPG NZH wordt ook het onderzoek 'Samen optreden, 1 gezin, 1 plan' uitgevoerd. Hierin wordt onderzocht in hoeverre wordt gewerkt volgens het principe van 1 gezin, 1 plan en wat de determinanten van zorggebruik zijn. In deze studie wordt voornamelijk gewerkt met procesmatige en randvoorwaardelijke indicatoren. Daarom is de huidige indicatorenset - met zoveel mogelijk uitkomstindicatoren - een waardevolle aanvulling.

⁴ Hiervoor zijn in 2006 indicatoren ontwikkeld met alle belangrijke partijen (www.prestatieindicatoren.jeugdzorgnederland.nl).

⁵ Dit gebeurt vanuit de MOgroep en het Samenwerkingsverband Effectieve Jeugdzorg Nederland (SEJN), onder regie van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI).

- bestaande registratiesystemen, zodat extra administratieve lasten beperkt blijven
 - de transitie van het jeugdstelsel in de regio Haaglanden
2. Een eerste verkenning van de gegevensverzameling door in registratiesystemen na te gaan welke gegevens al worden geregistreerd.
 3. Een advies ten aanzien van een toekomstige meting (ontwerp voor een pilot) of het verder doorontwikkelen van indicatoren.

2 Aanpak

De indicatorenset is ontwikkeld in een aantal fasen:

- A. Formuleren van een long list van indicatoren op basis van diverse bronnen.
- B. Toetsen van de long list aan het AIRE instrument.
- C. Toetsen van de long list op relevantie en registratiemogelijkheden bij drie praktijkinstellingen.
- D. Afstemmen van de long list met CJG coördinatoren.
- E. Uitwerken van long list naar short list en opstellen van factsheets per indicator.

Ad A) *Opstellen van een long list van indicatoren* Een *long list* is opgesteld op basis van:

- Suggesties van bestuurders, vastgelegd naar aanleiding van een brainstormsessie in juni 2013 (zie bijlage A).
- De geformuleerde SMART doelstellingen en de procesbeschrijving van de methodiek CJG-gezinsbegeleiding (TNO, 2011).
- Landelijke raamwerkindicatoren voor de jeugdzorg (IPO, 2006)

Allereerst zijn de ideeën van de bestuurders omgevormd tot meetbare eenheden op proces- en uitkomstniveau. Vervolgens zijn vanuit de methodiekbeschrijving de afzonderlijke stappen in het primaire proces geïdentificeerd. Deze zijn – samen met de SMART doelstellingen - omgevormd tot meetbare eenheden.

Tot slot, is de *long list* aangescherpt op basis van de landelijke jeugdzorgindicatoren. Op landelijk niveau is gekozen voor zogenaamde uitkomstindicatoren. Uitkomstindicatoren geven antwoord op de vraag of de hulp effectief is⁶. Voor de verschillende werkvelden binnen de jeugdzorg (Jeugd en Opvoedhulp, Jeugdbescherming en Jeugdreclassering) zijn in dat kader de volgende kernvragen gedefinieerd:

- Zijn de hulpvragen van kind en gezin beantwoord?
- Is de autonomie van de cliënt versterkt?
- Is de veiligheid hersteld?
- Vormt de cliënt geen bedreiging meer voor de veiligheid van de samenleving?

Een landelijke werkgroep heeft voor deze vier kernvragen 10 prestatie-indicatoren geformuleerd. Voor CJG-gezinsbegeleiding (werkveld Jeugd en Opvoedhulp) zijn 4 van de 10 indicatoren relevant, namelijk:

1. Doelrealisatie
2. Clienttevredenheid over de begeleiding
3. Reden beëindiging hulp
4. Vermindering ernst problematiek

De indicatoren uit de long list zijn aangescherpt op basis van deze vier indicatoren. Hierbij ging het met name om het lokaal toepasbaar maken van de landelijke indicatoren binnen de CJG-setting.

⁶ Donabedian (1966) onderscheidt structuur-, proces- en uitkomstindicatoren. Deze drie typen indicatoren vertegenwoordigen respectievelijk: informatie over de beschikbare middelen, informatie over het verloop van de hulpverlening en informatie over de effecten van de hulpverlening.

Ad B) *Toetsing van de long list aan het AIRE instrument* De concept indicatorenset is getoetst aan het veel gebruikte AIRE instrument (*Appraisal of indicators and evaluation*, De Koning e.a. 1998). Daarbij is voor iedere indicator gekeken naar onder andere een juiste omschrijving van de doelgroep, de validiteit en de betrouwbaarheid (zie bijlage B).

Ad C) *Toetsing aan wensen en registratiemogelijkheden van praktijkinstellingen* Drie onderzoekers van Stichting Jeugdformaat, GGD Haaglanden en De Jutters hebben onafhankelijk van elkaar de indicatoren beoordeeld op relevantie en haalbaarheid van de gegevensverzameling binnen hun eigen organisatie. Voor iedere indicator is gekeken welke gegevens geregistreerd werden en of deze gegevens ten behoeve van de indicatormeting gebruikt konden worden.

Ad D) *Toetsing aan wensen CJG coördinatoren* Een afgevaardigde van de CJG coördinatoren heeft de indicatoren beoordeeld op relevantie voor het CJG-MT en de manier waarop ze aansluiten bij de transitie van het jeugdstelsel in de regio Haaglanden. Vanwege het feit dat binnen het CJG een grote reorganisatie gaande is en personen andere functies kregen, heeft de afgevaardigde van de CJG-coördinatoren pas in een zeer late fase haar input kunnen leveren en was zij ook niet betrokken bij het voortraject.

Ad E) *Uitwerking in een shortlist en factsheets van indicatoren* Tot slot is een *short list* van indicatoren opgesteld op basis van het commentaar van de praktijkinstellingen en de CJG-coördinator. Hierna is per indicator een factsheet gemaakt met daarin een omschrijving van: het type indicator (structuur, proces, uitkomst), het doel, de teller en noemer om percentages te kunnen berekenen (indien aan de orde) en een toelichting (indien nodig, bijvoorbeeld bij gebruik van specifiek jargon). Daarnaast wordt in bijlage C een overzicht gegeven van de methodologische overwegingen die bij ieder van de indicatoren een rol hebben gespeeld. Tot slot is voor de gehele set van indicatoren in een overzichtstabel aangegeven welke gegevens geregistreerd dienen te worden.

3 Resultaten

In de brainstormsessie met het CJG-MT zijn 23 suggesties voor indicatoren gedaan (bijlage A). Deze suggesties zijn omgevormd tot 23 concreet meetbare eenheden. Hieraan zijn 3 indicatoren toegevoegd voor de SMART doelstellingen van de methodiek *CJG-gezinsbegeleiding*⁷. Vervolgens zijn nog 8 indicatoren toegevoegd voor de specifieke uitvoering van het primaire proces van de CJG-jeugdteams (bijvoorbeeld doorlooptijden). Hiermee ontstond een *long list* van 34 indicatoren. Deze 34 indicatoren zijn getoetst aan het AIRE instrument, waarbij geen van de indicatoren kwam te vervallen. Vervolgens is van de *long list* een *short list* gemaakt op basis van de input van de praktijkinstellingen en het CJG-MT. Hierbij vielen 23 indicatoren af, waarmee de eindset uitkwam op 11 indicatoren. Een deel van de indicatoren viel af omdat men overlap zag in het onderliggende fenomeen dat werd gemeten. Andere indicatoren vielen af omdat men in deze fase prioriteiten wilde stellen en bepaalde indicatoren belangrijker vond dan andere. Ook vielen indicatoren af omdat ze uiteindelijk niet meetbaar bleken te zijn.

Vier van de 11 indicatoren uit de eindset worden – in soms iets gewijzigde vorm - eveneens gebruikt in het landelijke traject van prestatie-indicatoren in de jeugdzorg (zie tabel 1). De landelijke formulering is soms enigszins aangepast voor het gebruik binnen het CJG.

Bij het samenstellen van de eindset is bewust gekozen voor een ongelijke verhouding van proces- en uitkomstindicatoren (zie tabel 1). Uitkomstindicatoren zijn het meest informatief. Echter, in een fase waarin veel verandert binnen de CJG-organisatie is het raadzaam om daarnaast ook een aantal procesmaten op te nemen, aangezien die meestal iets directer aanknopingspunten bieden voor organisatorische verbetering.

Tabel 1: Eindset van indicatoren

	Indicatoronderwerp	Landelijk gebruik?	Proces- of uitkomst-maat?	Nu al meetbaar?
1	Doorlooptijd tussen aanmelding en contact met gezin	Nee	Proces	Ja
2	Wachttijd voor hulp van buiten het CJG-jeugdteam	Nee	Proces	Ja
3	Aanwezigheid gezin bij teambespreking	Nee	Proces	Ja
4	Betrokkenheid sociaal netwerk	Nee	Uitkomst	Nee
5	Veiligheid gezinsleden	Nee	Uitkomst	Nee
6	Vermindering problematiek	Ja	Uitkomst	Nee
7	Doelrealisatie	Ja	Uitkomst	Nee
8	Mate van reguliere beëindiging hulp	Ja	Uitkomst	Ja
9	Clientervaring met zorgcoördinatie	Nee	Uitkomst	Nee
10	Clientervaring van 'eigen Kracht'	Nee	Uitkomst	Nee
11	Clienttevredenheid over hulp	Ja	Uitkomst	Nee

⁷ De SMART doelstellingen zijn: 1. activeren van gezinnen en sociale netwerk; 2. betrekken van professionals rond het gezin; 3. planmatig en voorwaardenscheppend werken.

Het merendeel van de indicatoren uit de eindset (8 van de 11) is op dit moment nog niet meetbaar (zie tabel 1). Om deze reden wordt bij de beschrijving van de eindset in paragraaf 3.1 onderscheid gemaakt tussen:

1. direct meetbare indicatoren
2. indicatoren die een aanpassing in de registraties vereisen
3. indicatoren die via een enquête onder ouders moeten worden gemeten en aanpassing van de cliëntvragenlijsten vereist.

Bij de beschrijving van de afzonderlijke indicatoren in factsheets wordt niet aangegeven of gegevens wel of niet meetbaar zijn. Dit is gedaan om de factsheets toekomstbestendig te houden. In paragraaf 3.4 wordt echter het onderwerp meetbaarheid geadresseerd. Hierin wordt per indicator het exacte meetgegeven beschreven en of dit gegeven momenteel geregistreerd wordt. Daarnaast wordt in bijlage C voor ieder van de factsheets aangegeven wat de methodologische overwegingen waren bij het opstellen van de indicator. Dit betrof bijvoorbeeld keuzes over afbakening of het gebruik van een bepaalde registratiewijze.

3.1 Direct meetbare procesindicatoren

Doorlooptijd van aanmelding tot eerste contact met gezin	
Type indicator	Procesindicator
Beschrijving van de meetgegevens	Gemiddelde tijdsduur (in dagen) in het afgelopen jaar tussen de aanmelding van het gezin voor casuïstiekbespreking in het CJG-jeugdteam en het moment waarop vanuit het CJG-jeugdteam voor het eerst (telefonisch) contact was met het gezin.
Waarom belangrijk	<p>CJG-jeugdteams willen aanmeldingen zo snel mogelijk bespreken en - wanneer passend – zo snel mogelijk adequate ondersteuning inzetten. Gezinnen willen graag zo snel mogelijk duidelijkheid over de mogelijkheden voor hulp. Deze indicator maakt inzichtelijk of de eerste fase van CJG-gezinsbegeleiding, namelijk de verwerking van aanmeldingen tot concreet contact met het gezin, efficiënt verloopt.</p> <p>Zeker in een periode waarin op organisatorisch niveau veel verandert binnen de CJG's, is het van belang om te monitoren of de reorganisatie niet ten koste gaat van het efficiënt verwerken van aanmeldingen.</p>
Gegevensbron	Het digitale dossier dat wordt gebruikt door gezinsbegeleiders uit het CJG-jeugdteam

Wachttijd voor hulpverlening van buiten het CJG-team	
Type indicator	Procesindicator
Beschrijving van de meetgegevens	Gemiddelde wachttijd (in dagen) in het afgelopen jaar voor hulp van buiten het CJG-team.
Waarom belangrijk	<p>De CJG-jeugdteams zijn verantwoordelijk voor de coördinatie van de zorg aan gezinnen die tijdelijk niet meer zelf in staat zijn om hun problemen en de geboden hulp daarbij te overzien. Daarmee is de CJG-gezinsbegeleider ook verantwoordelijk voor de continuïteit van zorg van buiten het CJG-team. Gezinnen zijn gebaat bij zorg die continu wordt aangeboden.</p> <p>Deze indicator maakt inzichtelijk of gezinnen – ondanks de inzet van een gezinsbegeleider – te maken krijgen met wachttijden. De uitkomst van deze indicator kan aanleiding zijn om samenwerkingsafspraken met bepaalde instellingen te intensiveren.</p>
Toelichting	Definitie <i>wachttijd</i> : het moment van indicatiestelling voor hulpverlening van buiten het CJG-jeugdteam tot de start van deze hulpverlening.
Gegevensbron	Het digitale dossier dat wordt gebruikt door gezinsbegeleiders uit het CJG-jeugdteam.

Aanwezigheid gezin bij casuïstiekbespreking	
Type indicator	Procesindicator
Beschrijving van de meetgegevens	% cases uit het CJG-jeugdteam waarbij in het afgelopen jaar één of meerdere gezinsleden aanwezig waren bij de casuïstiekbespreking in het CJG-jeugdteam.
Waarom belangrijk	Een belangrijke doelstelling van de CJG-jeugdteams is het zoveel mogelijk betrekken van het gezin bij de hulpverlening. Eén van de manieren om dat van meet af aan te adresseren, is het uitnodigen van het gezin bij de casuïstiekbespreking in het CJG-jeugdteam. Deze indicator laat zien hoe succesvol het CJG-jeugdteam is in deze belangrijkste eerste stap in het betrekken van het gezin bij de hulpverlening.
Teller en noemer	<u>Teller</u> : aantal cases uit het CJG-jeugdteam waarbij in het afgelopen jaar één of meerdere gezinsleden aanwezig waren bij de casuïstiekbespreking van het CJG-jeugdteam <u>Noemer</u> : aantal cases dat in afgelopen jaar door het CJG-jeugdteam is begeleid.
Gegevensbron	Het digitale dossier dat wordt gebruikt door gezinsbegeleiders uit het CJG-jeugdteam.

3.2 Uitkomstindicatoren die een aanpassing in de registratie vereisen

Sociaal netwerk	
Type indicator	Uitkomstindicator
Beschrijving van de meetgegevens	% cases uit het CJG-jeugdteam waarbij in het afgelopen jaar het sociale netwerk van het gezin is versterkt.
Waarom belangrijk	<p>Een belangrijke doelstelling van de CJG-jeugdteams is het betrekken en versterken van het sociale netwerk van gezinnen. Dit betekent dat hulpverleners zoveel mogelijk een beroep doen op de eigen kracht van het gezin en hun sociale netwerk.</p> <p>Hulpverleners maken bij aanvang en afronding van de gezinsbegeleiding een inschatting van de mate waarin het sociale netwerk actief is. Omdat het sociale netwerk vaak beperkt is, is het zinvol om met een indicator inzichtelijk te maken in hoeverre CJG-jeugdteams succesvol zijn in het <i>versterken</i> van het sociale netwerk.</p>
Teller en noemer	<p><u>Teller</u>: aantal cases uit het CJG-jeugdteam waarbij in het afgelopen jaar het sociale netwerk van het gezin is versterkt.</p> <p><u>Noemer</u>: aantal cases dat in afgelopen jaar door het CJG-jeugdteam is begeleid.</p>
Toelichting	Definitie <i>sociale netwerk</i> : alle personen rondom het gezin die niet direct deel uitmaken van het gezin, zoals familie, burens, vrienden, etc.
Gegevensbron	Het digitale dossier dat wordt gebruikt door gezinsbegeleiders uit het CJG-jeugdteam.

Veiligheid	
Type indicator	Uitkomstindicator
Beschrijving van de meetgegevens	% cases uit het CJG-jeugdteam waarbij in het afgelopen jaar de veiligheid van alle gezinsleden was gewaarborgd volgens de gezinsbegeleider.
Waarom belangrijk	<p>Een belangrijke doelstelling van de CJG-jeugdteams is het creëren van een veilig gezinsklimaat (zowel geestelijk als lichamelijk). Hiertoe maakt de gezinsbegeleider permanent een inschatting van de veiligheid. Soms zal in het kader van de veiligheid sprake zijn van een ondertoezichtstelling (OTS) of gezinsvoogdij. In het landelijke traject van prestatie-indicatoren voor de jeugdzorg worden hiervoor twee indicatoren opgesteld:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mate waarin het gedwongen kader van de ondertoezichtstelling of de voogdij niet langer nodig is. 2. Mate waarin de ondertoezichtstelling en de voogdij succesvol is beëindigd. <p>Het zwaartepunt van de werkzaamheden van CJG-gezinscoaches ligt echter op een iets ander vlak. Bovendien zijn OTS en voogdij afhankelijk van de doelpopulatie en komen niet heel frequent voor. Daarom is gekozen voor een alternatief waarbij de hulpverlener aan het eind van het traject een inschatting maakt van de veiligheid binnen het gezin.</p> <p>De indicator maakt inzichtelijk in hoeverre CJG-teams succesvol zijn in het realiseren van een veilig gezinsklimaat bij afronding van de CJG-gezinsbegeleiding.</p>
Teller en noemer	<p><u>Teller</u>: aantal cases uit het CJG-jeugdteam waarbij in het afgelopen jaar de veiligheid van alle gezinsleden was gewaarborgd volgens de gezinsbegeleider.</p> <p><u>Noemer</u>: aantal cases dat in afgelopen jaar door het CJG-jeugdteam is begeleid en waarbij de hulpverlening is afgerond.</p>
Gegevensbron	Het digitale dossier dat wordt gebruikt door gezinsbegeleiders uit het CJG-jeugdteam.

Vermindering problematiek	
Type indicator	Uitkomstindicator
Beschrijving van de meetgegevens	Gemiddelde afname van problematiek na afronding van de hulpverlening (in vergelijking met de start van de hulpverlening) in het afgelopen jaar.
Waarom belangrijk	<p>De belangrijkste doelstelling van CJG-jeugdteams is om gezinnen weer zelfstandig te laten functioneren. Een belangrijke factor daarin is de vermindering van problemen (draaglast). De mate waarin gezinnen problemen ervaren ervaart, hangt af van de objectieve aanwezigheid van problemen én van hoe het gezin met problemen omgaat (draagkracht). Ook de steun uit de sociale omgeving is van belang.</p> <p>Deze indicator wordt gebruikt in het landelijke traject van prestatie-indicatoren voor de jeugdzorg. Voor het monitoren van de resultaten van CJG-gezinsbegeleiding is deze indicator eveneens zeer relevant. CJG-gezinscoaches brengen bij aanvang en afronding van de begeleiding de <i>ernst</i> van de problematiek van <i>zowel jeugdige als diens omgeving</i> in kaart.</p> <p>Deze indicator maakt inzichtelijk in hoeverre de CJG-jeugdteams succesvol zijn in het realiseren van een afname in de draaglast en/of een toename in draagkracht.</p>
Gegevensbron	<p>Het digitale dossier dat wordt gebruikt door gezinsbegeleiders uit het CJG-jeugdteam.</p> <p>(<i>Meetinstrumenten</i>: FJ- en KO-schalen van de STEP, CBCL, SDQ of HoNOSCA).</p>

Doelrealisatie	
Type indicator	Uitkomstindicator
Beschrijving van de meetgegevens	Mate van doelrealisatie bij gezinnen die begeleid zijn vanuit het CJG-jeugdteam.
Waarom belangrijk	<p>Een hoofddoelstelling van de CJG-gezinsbegeleiders is dat zij samen met het gezin behandeldoelen opstellen en deze gezamenlijk realiseren.</p> <p>Deze indicator wordt gebruikt in het landelijke traject van prestatie-indicatoren voor de jeugdzorg. Voor het monitoren van de resultaten van CJG-gezinsbegeleiding is deze indicator eveneens zeer relevant. CJG-gezinscoaches evalueren bij afronding van de begeleiding in hoeverre de behandeldoelen zijn gerealiseerd.</p> <p>Deze indicator maakt inzichtelijk in hoeverre de CJG-jeugdteams succesvol zijn in het realiseren van de behandeldoelen.</p>
Gegevensbron	<p>Het digitale dossier dat wordt gebruikt door gezinsbegeleiders uit het CJG-jeugdteam.</p> <p><i>(Meetinstrument: Goal Attainment Scale; zoveel mogelijk betrokkenen geven onafhankelijk van elkaar een beoordeling en proberen vervolgens tot consensus te komen).</i></p>

Mate van reguliere beëindiging hulp	
Type indicator	Uitkomstindicator
Beschrijving van de meetgegevens	Mate van reguliere beëindiging hulp bij binnen gezinnen die begeleid zijn vanuit het CJG-jeugdteam.
Waarom belangrijk	<p>Een hoofddoelstelling van de CJG-jeugdteams is dat gezinsbegeleiders samen met het gezin behandeldoelen opstellen en dat het gezin zich achter het belang van deze doelen schaaft. Gedurende het traject zullen het gezin en hulpverleners obstakels tegenkomen die de motivatie belemmeren. Het is voor gezinnen echter van groot belang om desondanks de behandeldoelen te blijven nastreven.</p> <p>Deze indicator wordt gebruikt in het landelijke traject van prestatie-indicatoren voor de jeugdzorg. Voor het monitoren van de resultaten van CJG-gezinsbegeleiding is deze indicator eveneens zeer relevant.</p> <p>Deze indicator maakt inzichtelijk in hoeverre de CJG-jeugdteams succesvol aansluiten bij de behoeften van gezinnen. Wanneer gezinnen de hulp voortijdig afbreken, was het hulpaanbod mogelijk niet volledig afgestemd op de behoeften.</p>
Gegevensbron	Het digitale dossier dat wordt gebruikt door gezinsbegeleiders uit het CJG-jeugdteam.

3.3 Indicatoren die via een enquête onder ouders worden gemeten

Zorgcoördinatie	
Type indicator	Procesindicator
Beschrijving van de meetgegevens	% ouders dat in het afgelopen jaar heeft ervaren met een zorgcoördinator te maken te hebben (dus iemand die zorgde voor afstemming tussen de verschillende hulpverleners).
Waarom belangrijk	<p>Het CJG-jeugdteam is verantwoordelijk voor de coördinatie van zorg aan gezinnen die problemen ervaren op meerdere leefdomeneinen en zelf niet langer de regie in handen kunnen nemen. De gezinsbegeleider neemt de coördinatie tijdelijk uit handen en versterkt het sociale netwerk van het gezin, tot het moment dat het gezin weer in staat is om zelf de regie op te pakken.</p> <p>Deze indicator geeft inzicht in hoe succesvol het CJG-team volgens gezinnen is in het uitvoeren van zorgcoördinatie, het primaire doel van CJG-gezinsbegeleiding.</p>
Teller en noemer	<p><u>Teller</u>: aantal ouders dat in het afgelopen jaar heeft ervaren met een zorgcoördinator te maken te hebben (dus iemand die hen zaken uit handen nam).</p> <p><u>Noemer</u>: aantal ouders dat in het afgelopen jaar is begeleid door het CJG-jeugdteam en waarbij meer dan 1 hulpverlener was betrokken.</p>
Gegevensbron	<p>Ouderenquête</p> <p><i>Voorbeeldvraag:</i> Heeft de gezinsbegeleider de zorg van verschillende hulpverleners afgestemd?</p>

Eigen Kracht	
Type indicator	Uitkomstindicator
Beschrijving van de meetgegevens	<p>a. % ouders dat in het afgelopen jaar aangeeft betrokken te zijn geweest bij het formuleren van behandeldoelen.</p> <p>b. % ouders dat in het afgelopen jaar aangeeft dat de eigen regie van het gezin is toegenomen.</p> <p>c. % ouders dat in het afgelopen jaar aangeeft dat de zelfredzaamheid van het gezin is toegenomen.</p>
Waarom belangrijk	<p>Een belangrijke doelstelling van de CJG-jeugdteams is de eigen kracht van gezinnen te versterken. Eigen kracht wordt vaak in verband gebracht met begrippen als <i>eigen regie</i> (zelf bepalen) en <i>zelfredzaamheid</i> (zelfstandig mee kunnen doen).</p> <p>Om de eigen regie en zelfredzaamheid te versterken, zal het CJG-jeugdteam het gezin van meet af aan betrekken bij de hulpverlening. Dit betekent dat het gezin wordt betrokken bij het formuleren van behandeldoelen.</p> <p>Deze indicator maakt inzichtelijk in hoeverre de CJG-jeugdteams succesvol zijn in het versterken van de draagkracht van gezinnen.</p>
Teller en noemer	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Teller a</u>: aantal ouders dat in het afgelopen jaar aangeeft betrokken te zijn geweest bij het formuleren van de behandeldoelen. • <u>Noemer a</u>: totaal aantal ouders dat in het afgelopen jaar een enquête heeft ingevuld in verband met de gezinsbegeleiding die zij ontvingen. • <u>Teller b</u>: aantal ouders dat in het afgelopen jaar aangeeft dat de eigen regie van het gezin is toegenomen • <u>Noemer b</u>: totaal aantal ouders dat in het afgelopen jaar een enquête heeft ingevuld in verband met de gezinsbegeleiding die zij ontvingen. • <u>Teller c</u>: aantal ouders dat in het afgelopen jaar aangeeft dat de zelfredzaamheid van het gezin is toegenomen. • <u>Noemer c</u>: totaal aantal ouders dat in het afgelopen jaar een enquête heeft ingevuld in verband met de gezinsbegeleiding die zij ontvingen
Gegevensbron	<p>Ouderenquête</p> <p><i>Voorbeeldvragen:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bent u betrokken geweest bij het opstellen van de behandeldoelen? • Denkt u dat u bij tegenslagen of problemen zelf in staat bent om te bepalen hoe dingen opgelost moeten worden? • Lukt het u om in geval van tegenslagen of problemen zelf in actie te komen?

Tevredenheid	
Type indicator	Uitkomstindicator
Beschrijving van de meetgegevens	% ouders dat in het afgelopen jaar aangaf dat alle gezinsleden tevreden zijn over de CJG-gezinsbegeleiding.
Waarom belangrijk	<p>CJG-jeugdteams hebben tot doel om gezinnen te ondersteunen die niet langer zelf in staat zijn om hun problemen het hoofd te bieden. Zij worden op een zodanige manier ondersteund dat zij op termijn weer zelfredzaam zijn. Bij de ondersteuning wordt in hoge mate rekening gehouden met de wensen en behoeften van het gezin. Het gezin geeft bij afronding van de hulpverlening aan of zij tevreden zijn met de manier waarop de gezinsbegeleider hen ondersteund heeft. Het gaat hierbij nadrukkelijk om de hulpverlening zelf en niet om administratieve zaken en dergelijke.</p> <p>Deze indicator maakt inzichtelijk in hoeverre de CJG-jeugdteams succesvol zijn in het realiseren van tevreden klanten.</p>
Teller en noemer	<p><u>Teller</u>: aantal ouders dat in het afgelopen jaar aangaf dat alle gezinsleden tevreden zijn over de geboden hulp</p> <p><u>Noemer</u>: totaal aantal ouders dat in het afgelopen jaar een enquête heeft ingevuld in verband met de gezinsbegeleiding die zij ontvingen.</p>
Gegevensbron	<p>Ouderenquête</p> <p><i>Voorbeeldvraag</i> Wilt u in de vorm van een rapportcijfer aangeven hoe tevreden u bent over de begeleiding van de gezinscoach?</p>

3.4 Overzicht van te registreren gegevens

De gegevens in tabel 2 moeten minimaal voor het verzamelen van de indicatoren verzameld worden.

Tabel 2: Registratiegegevens voor het meten van de indicatoren

	Wordt het gegeven momenteel geregistreerd?
Doorlooptijd tussen aanmelding en eerste contact met gezin	
<ul style="list-style-type: none"> – Bij aanmelding van casus voor jeugdteam: <ul style="list-style-type: none"> • datum van 'verwijzing' naar jeugdteam – Bij eerste contact met gezin: <ul style="list-style-type: none"> • datum <p>Voor de indicator wordt op basis van de datum van aanmelding en de datum van het eerste contact berekend hoeveel dagen er tussen zitten.</p>	<p style="text-align: center;">Ja</p> <p style="text-align: center;">Ja</p>
Wachttijd voor hulpverlening van buiten het CJG-jeugdteam	
<ul style="list-style-type: none"> – Bij indicatiestelling voor externe hulpverlening: <ul style="list-style-type: none"> • Datum indicatiestelling • Naam instantie • Aanmeldingsdatum – Bij start externe hulpverlening <ul style="list-style-type: none"> • Datum <p>Voor de indicator wordt op basis van de datum van aanmelding en de startdatum van de externe hulpverlening berekend hoeveel weken er tussen zitten.</p>	<p style="text-align: center;">Ja</p> <p style="text-align: center;">Ja</p> <p style="text-align: center;">Ja</p> <p style="text-align: center;">Ja</p>
Gezin aanwezig bij casuïstiekbespreking	
<ul style="list-style-type: none"> – Bij casuïstiekbespreking: <ul style="list-style-type: none"> • Aanwezigheid gezin(slid): [ja/nee] 	Ja
Sociaal netwerk	
<ul style="list-style-type: none"> – Bij aanvang en afsluiting van hulpverlening: <ul style="list-style-type: none"> • Sociale netwerk actief [ja/nee] <p>Voor de indicator wordt gekeken naar het verschil tussen aanvang en afsluiting van de hulp (zie methodologische overwegingen, bijlage C).</p>	Nee
Veiligheid	
<ul style="list-style-type: none"> – Bij aanvang en afsluiting van hulpverlening: <ul style="list-style-type: none"> • Veiligheid gezin gewaarborgd [ja/nee] <p>Voor de indicator wordt gekeken naar het verschil tussen aanvang</p>	Nee

	Wordt het gegeven momenteel geregistreerd?
en afsluiting van de hulp (zie methodologische overwegingen, bijlage C).	
Vermindering problematiek	
<ul style="list-style-type: none"> – Bij aanvang en afsluiting van hulpverlening: <ul style="list-style-type: none"> • Score ernst problematiek jeugdige • Score ernst problematiek gezin/ouders <p>Op basis van deze data kunnen verschilcores worden berekend voor respectievelijk jeugdigen en het gezin/de ouders.</p>	<p style="text-align: center;">Ja Nee</p>
Doelrealisatie	
<ul style="list-style-type: none"> – Bij afsluiting van hulpverlening: <ul style="list-style-type: none"> • Score GAS 	Nee
Mate van reguliere beëindiging hulp	
<ul style="list-style-type: none"> – Bij afsluiting van hulpverlening <ul style="list-style-type: none"> • Beëindiging hulp met instemming van hulpverlener 	Ja

3.5 Overzicht van onderwerpen en vragen voor ouderenquête.

Bij ouders dient een enquête te worden afgenomen die in ieder geval de vragen uit tabel 3 bevat.

Tabel 3: samenvattend overzicht van onderwerpen en vragen voor ouderenquête

Zorgcoördinatie	Heeft de gezinsbegeleider de zorg van verschillende hulpverleners afgestemd?
Eigen Kracht	<p>Bent u betrokken geweest bij het opstellen van de behandeldoelen?</p> <p>Denkt u dat u bij tegenslagen of problemen zelf in staat bent om te bepalen hoe dingen opgelost moeten worden?</p> <p>Lukt het u om in geval van tegenslagen of problemen zelf in actie te komen?</p>
Tevredenheid	Wilt u in de vorm van een rapportcijfer aangeven hoe tevreden u bent over de begeleiding van de gezinscoach?

4 Conclusies en aanbevelingen

Hieronder worden de conclusies en aanbevelingen geformuleerd in het licht van de drie doelstellingen van dit project, namelijk het verkennen van een indicatorenset, het verkennen van de gegevensverzameling en adviseren ten aanzien van een toekomstige meting.

4.1 Indicatorenset

In het huidige onderzoek is verkend in hoeverre er een basis bestaat voor het meten van prestatie-indicatoren voor de CJG-jeugdteams. Er is onderzocht welke wensen en behoeften er bestonden bij diverse betrokkenen en hoe aangesloten kon worden op het landelijke traject van prestatie-indicatoren voor de jeugdzorg.

Dit heeft geresulteerd in een eindset van 11 indicatoren. Er is bewust gekozen voor een set van hanteerbare omvang, aangezien uit de inventarisatie bleek dat veel gegevens nog niet worden geregistreerd. Dit betekent dat een aantal ideeën voor indicatoren nog niet zijn uitgewerkt. Deze zijn mogelijk op termijn wel interessant en kunnen bij een jaarlijkse herijking van de set verder worden uitgewerkt. In de paragraaf 4.3 worden deze indicatoren expliciet genoemd.

De indicatorenset die in het huidige traject is vastgesteld, is ontwikkeld in een periode waarin grote veranderingen binnen het CJG plaatsvonden; met name het onderbrengen van Bureau Jeugdzorg binnen het CJG (en daarmee een groot aantal gezinsbegeleiders). Dit heeft gevolgen gehad voor de keuze van de indicatoren. Veel indicatoren met betrekking tot het *handelen* van de CJG-jeugdteams vielen uiteindelijk af, omdat de werkwijze nog niet volledig is uitgekristalliseerd.

4.2 Verkenning van de registratiemogelijkheden

De resultaten laten zien, dat er in de registratie nog veel aanpassingen nodig zijn om met de voorgestelde indicatorenset te kunnen werken. Het belangrijkste advies dat naar aanleiding van deze verkenning kan worden gegeven, is dat het CJG-MT besluit over wel of geen uniforme registratie door alle CJG-gezinscoaches (dus onafhankelijk van de moederorganisatie). Voorheen werd voor de aanmelding en de organisatorische registratie van cases gewerkt met JeugdlinQ, terwijl gezinscoaches daarnaast via de moederorganisatie een ander digitaal dossier registreerden. Op het moment van dit schrijven is nog onduidelijk op welke manier dit alles in de nieuwe setting een vervolg krijgt. De gegevensverzameling van indicatoren wordt echter beduidend eenvoudiger wanneer gegevens uit één systeem gehaald kunnen worden (dan wanneer de gegevens uit verschillende systemen moeten komen).

Alle gegevens die vereist zijn voor het meten van de indicatoren, komen overigens ook ten goede van de zorg aan gezinnen en zijn dus niet uitsluitend relevant voor het management. Dit argument ondersteunt de keuze voor het aanpassen van registratiesystemen, omdat registratie altijd primair in dienst van de cliënt behoort te staan.

Naast het gebruik van één registratiesysteem, is het voor de indicatoren ook wenselijk dat alle CJG-gezinscoaches dezelfde instrumenten en methodieken gaan gebruiken;

bijvoorbeeld instrumenten voor ernst taxatie. Dit maakt de gegevensverzameling een stuk eenvoudiger en een bijkomend voordeel is dat het de eenheid van taal binnen het team bevordert. Bovendien maakt het de werkzaamheden van de CJG-jeugdteamleden onderling beter overdraagbaar (hoewel onwenselijk, soms onoverkomelijk).

Indien één registratiesysteem en het gebruik van dezelfde instrumenten niet haalbaar is, is het beste alternatief dat vanuit het CJG-MT wordt gestimuleerd dat binnen de diverse moederorganisaties de registratiesystemen worden aangepast op de punten die relevant zijn voor de indicatoren. Het gaat dan concreet om de toevoeging van gegevens over veiligheid, sociaal netwerk en doelrealisatie (die momenteel alleen door Stichting Jeugdformaat worden geregistreerd). Dit vereist echter overleg met teammanagers van de verschillende organisaties en vervolgens gesprekken met leveranciers van de diverse digitale systemen.

Voor 3 indicatoren is het nodig om een vragenlijst bij gezinnen af te nemen. Ook hiervoor geldt dat het wenselijk is dat alle CJG-gezinscoaches dezelfde vragenlijst aan gezinnen voorleggen. Voor een reëel beeld, dient de vragenlijst te worden voorgelegd aan alle gezinnen, en dus niet alleen bij aan een steekproef. De antwoorden geven namelijk direct relevante informatie op casusniveau en eventueel zelfs reden tot oppakken van actievere nazorg. Op dit moment worden door gezinscoaches vanuit de moederorganisatie echter verschillende vragenlijsten gehanteerd (structureel of steekproefsgewijs). Idealiter wordt de lijst nogmaals afgenomen nadat de hulpverlening 3 maanden is afgesloten, zodat inzicht ontstaat in hoeverre effecten beklippen. De precieze formulering verdient nog overigens nog aandacht.

Indien het gebruik van één vragenlijst onhaalbaar is, kunnen de specifieke vragen uiteraard ook ingepast worden in de bestaande instrumenten.

4.3 Toekomst

Voor de toekomst kunnen drie belangrijke vervolgstappen op dit verkennende traject onderscheiden worden. Een eerste vervolgstap is dat een besluit wordt genomen over de aanpassing (daar waar nodig) van de registratiesystemen en instrumenten. Om de uitvoering hiervan te stroomlijnen, is het wenselijk om hiervoor één persoon binnen het (overkoepelend) CJG-MT verantwoordelijk te maken. Deze persoon dient ervaring en inzicht te hebben in de registratie van gegevens en de digitale dossiers.

Een tweede vervolgstap is dat een pilot wordt uitgevoerd met de indicatoren. Binnen het CJG-jeugdteam zouden enkele vrijwilligers (bijvoorbeeld van iedere moederorganisatie 1) een periode van 2 maanden kunnen worden gevolgd in hun registraties (en de mogelijkheden en onmogelijkheden daarvan). Dit levert een procesevaluatie en een gegevensset op. De doorlooptijd voor het uitvoeren en afronden van een dergelijke pilot zal daarom minimaal een half jaar zijn. Na afloop dient tevens herijking en eventuele aanpassing van de indicatorenset plaats te vinden.

De derde vervolgstap is het uitvoeren van een CJG-brede meting. Hierbij is het voor de analyse van de gegevensset raadzaam om de medewerking van een epidemioloog te vragen. Na afloop van deze meting, is het ook weer belangrijk dat voor de 'eindset' herijking plaatsvindt. Hierbij kan eventueel ook nagedacht worden

over verdere uitwerking van de andere ideeën voor indicatoren die door het CJG-MT zijn gedaan:

- Doelstellingen zijn in woorden van het gezin geformuleerd
- Er is 1 plan voor alle gezinsleden
- Terugkoppeling aan aanmelder
- Passende zorg vanaf de start
- Welzijn jongeren
- AMK meldingen, OTS- en uithuisplaatsingen
- Tussenevaluaties
- Kwaliteit van de nazorg
- Gevoel van competentie onder hulpverleners
- Kosten van CJG-gezinsbegeleiding

Deze ideeën zijn om verschillende redenen nu niet meegenomen in de set. Zo is het bijvoorbeeld voor een aantal ideeën zinvoller om een kwalitatief onderzoek uit te voeren in plaats van te monitoren via indicatoren. Dit is aan de orde bij: doelstellingen zijn geformuleerd in woorden van het gezin, passende zorg vanaf de start, gevoel van competentie bij de hulpverleners, en kosten. Voor de andere ideeën geldt dat zij prima in zinvolle indicatoren kunnen worden uitgewerkt, maar dat dit omwille van een hanteerbare set (en dus vanwege prioritering) nu niet opportuun is.

Met de huidige set kan het CJG-MT echter een goede stimulans geven aan kwaliteitsverbetering, met voordelen voor zowel het gezin als de organisatie.

5 Dankwoord

Dit verkennende traject is mede mogelijk gemaakt door de input van Marianne Pannekeet van Stichting Jeugdformaat, Jeroen de Wilde van GGD Haaglanden, Albert Boon van De Jutters en Nynke Steenbergen van de gemeente Den Haag.

6 Referenties

Donabedian A. Evaluating the quality of medical care. *Milbank Memorial Fund Q* 1966; 44 Suppl: 166-206.

Koning J de, Smulders A, Klazinga N. *Appraisal of Indicators through Research and Evaluation*. Amsterdam: AMC Sociale Geneeskunde, maart 2006.

Landelijke werkgroep Prestatie-indicatoren (2006). *Prestatie-indicatoren in de jeugdzorg. Naar een integrale gezamenlijke visie en implementatie*. Den Haag: Inter Provinciaal Overleg

Pannebakker N, A Broerse, PL Kocken (2011). *Methodiek CJG gezinsbegeleiding 'Samen doen wat nodig is'*. TNO, Leiden. TNO/CH 2012.006

A Indicatoren uit memo CJG-MT

Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Jeugd
Noordelijk Zuid-Holland

Indicatoren uit memo CJG-MT:

1. De methodiek CJG gezinsbegeleiding is inhoudelijk succesvol voor gezinnen als:
 - a. De hulpvraag op het aanmeldformulier in de woorden van gezinsleden is geformuleerd
 - b. Het gezinsplan samen met gezinnen is opgesteld, de doelstellingen zijn dan geformuleerd in de woorden van de gezinsleden en voor gezinsleden begrijpelijk en uitvoerbaar
 - c. De eigen regie en zelfredzaamheid van gezinsleden zijn toegenomen (dat kan met een voor- en een nameting aan de hand van geëigende schalen voor deze concepten gemeten worden)
 - d. De gezinsleden tevreden zijn over de geboden hulp
 - e. De gezinsleden ervaren hebben dat ze met een zorgcoördinator te maken hadden, die met naam en toenaam kunnen benoemen
 - f. Gezinsleden in de toekomst zelf contact opnemen met voorzieningen voor hulp
- Op procesniveau kan het succes van de methodiek gemeten worden aan de hand van de volgende succesindicatoren:
- a. Uitval van gezinnen
 - b. Doelrealisatie
 - c. Tevredenheid van ouders
 - d. Afname van het aantal en de zwaarte van ervaren problemen
 - e. Er is gewerkt met een aanmeldingsformulier, gezinsplan, tussenevaluatie en eindevaluatie

2. De methodiek CJG-gezinsbegeleiding is voor praktijkprofessionals succesvol als zij het proces uitvoeren zoals bedoeld:
 - a. De aanmelding in het CJG-team besproken is in aanwezigheid van een of meer gezinsleden
 - b. Er gewerkt is met één plan voor alle gezinsleden
 - c. Er één aanspreekpunt voor gezinsleden is
 - d. Elke drie maanden een tussenevaluatie is uitgevoerd in het CJG-team, in aanwezigheid van het gezin
 - e. Terugkoppeling van de resultaten van de opbrengst van betrokkenheid vanuit verschillende organisaties
 - f. De competentie van hulpverleners in het werken met de methodiek neemt toe

3. De methodiek CJG-gezinsbegeleiding is voor organisaties en beleid succesvol als:
 - a. De kosten van begeleiding van het gezin op lange termijn afnemen (meten op basis van BODJ-cijfers)
 - b. De juiste zorg vroegtijdig wordt ingezet (afname van stapeling van zorg)
 - c. Het aantal intakes bij Bureau Jeugdzorg en 2^e lijnsinstellingen afneemt
 - d. Het aantal AMK-meldingen, OTS-en en uithuisplaatsingen afneemt
 - e. De veiligheid van gezinsleden geborgd is
 - f. Het welzijn van kinderen toeneemt

B Samenvatting van het AIRE instrument

Samenvatting van het AIRE instrument (Appraisal of Indicators through Research and Evaluation, de Koning e.a. 1998)

I Doel, relevantie en organisatorisch verband waarop de indicator betrekking heeft

- Beschrijf het doel van de indicator helder en duidelijk
- Beschrijf de specifieke criteria op basis waarvan het onderwerp is gekozen
- Beschrijf het organisatorisch verband waarop de indicator betrekking heeft
- Beschrijf het kwaliteitsdomein waarop de indicator betrekking heeft (bv effectiviteit, tijdigheid, toegankelijkheid, veiligheid, patiëntgerichtheid, medezeggenschap)
- Beschrijf specifiek de aard en de omvang van de zorgprocessen en/of zorguitkomsten waar de indicator betrekking op heeft (over welke zorg geeft de indicator informatie?)

II Betrokkenheid van belanghebbenden

- Zorg dat de leden van de ontwikkelgroep afkomstig zijn uit relevante beroepsgroepen
- Gezien het doel van de indicator, betrek alle relevante partijen
- Stel de indicator formeel vast

III Wetenschappelijk bewijs

- Pas systematische methoden toe bij het zoeken naar wetenschappelijk bewijsmateriaal
- Baseer de indicator op aanbevelingen uit een evidence-based richtlijn of in de wetenschappelijke literatuur gepubliceerde studies
- Baseer de indicator op wetenschappelijk bewijsmateriaal waarvan de interne kwaliteit van de studies inzichtelijk wordt gemaakt (wetenschappelijke bewijskracht en kans op vertekening van de onderzoeksresultaten)

IV Verdere onderbouwing, formulering en gebruik

- Beschrijf de indicator is specifiek (teller en noemer)
- Baken de doelgroep waarop de indicator betrekking heeft af
- Overweeg en beschrijf een risicocorrectie
- Zorg ervoor dat de indicator meet wat hij beoogt te meten (validiteit)
- Zorg ervoor dat de indicator precies en consistent meet (betrouwbaarheid)
- Zorg er voor dat de indicator in voldoende mate verschillen laat zien (discriminerend vermogen)
- Test de indicator in de praktijk
- Hoe groot zijn de inspanningsvereisten voor het verzamelen van de data?
- Geeft bij de indicator specifieke instructie voor de weergave en interpretatie van de resultaten

C Methodologische overwegingen bij de indicatoren

Doorlooptijd tussen aanmelding een eerste contact met gezin

In 2012 werd voor deze termijn een norm van maximaal 2 weken vastgesteld. In de huidige periode van transitie is het wellicht opportuun om nog geen norm te hanteren en volgend jaar te beoordelen of *voortgang* wordt geboekt door de resultaten van dit jaar met die van volgend jaar te vergelijken.

Als blijkt dat doorlooptijden boven de norm liggen, kan het waardevol zijn om deze indicator op te delen in: a) tijd tussen aanmelden en casuïstiekbespreking, en b) tijd tussen casuïstiekbespreking en eerste contact met gezin. Hiermee wordt meer inzicht verkregen in de subprocessen die de doorlooptijd het meest belemmeren.

Eventueel kan op termijn ook een indicator worden toegevoegd die de doorlooptijd van het eerste contact met het gezin tot het opstellen van de behandeldoelen meet.

Wachttijd voor hulpverlening van buiten het CJG-team

Bij deze indicator worden alleen cases meegeteld die hulp van buiten het CJG-jeugdteam hebben ontvangen.

Aanvankelijk is overwogen om deze indicator ook op te stellen voor wachttijden van instellingen die partner zijn in het CJG-jeugdteam. Het is namelijk niet ondenkbaar dat ook bij hen wachttijden bestaan. Echter, aangezien die mogelijkheid kleiner is dan bij partners van buiten het CJG, is omwille van de prioritering gekozen hulpverlening van buiten het CJG-jeugdteam.

Gezin aanwezig bij casuïstiekbespreking

Het meten van deze indicator vereist dat binnen het CJG registratie plaatsvindt van de aan- of afwezigheid van één of meerdere gezinsleden bij de casuïstiekbespreking. Dit gebeurt nu nog niet op gestandaardiseerde wijze. Het wordt uitsluitend vastgelegd in notulen en verslagen, maar dat leent zich niet voor de kwantitatieve werkwijze bij het meten van indicatoren.

Sociaal netwerk

Bij Stichting Jeugdformaat kunnen hulpverleners in het dossier aanvinken of het sociale netwerk actief is. Dit doen zij vooraf en bij beëindiging van de hulpverlening. Bij De Jutters wordt de kracht van het sociale netwerk in het kader van Routine Outcome Monitoring (ROM) in kaart gebracht (via CBCL en de Health of the Nation Outcome Scales for Children and Adolescents (HoNOSCA)). Bij GGD Haaglanden wordt in kaart gebracht of er voldoende steun vanuit de omgeving komt.

Nadeel van deze indicator is dat het een subjectieve inschatting van de hulpverlener betreft. In theorie kunnen hulpverleners deze indicatoruitkomst ten gunste van de eigen prestaties manipuleren.

Voor de berekening van de indicator wordt gekeken naar de verschillen tussen de score voor veiligheid aan het begin van de hulpverlening en aan het eind van de hulpverlening. Er wordt berekend hoe vaak 'nee' is veranderd in 'ja', 'ja' een 'ja' is gebleven, 'nee' een 'nee' is gebleven en 'ja' een 'nee' is geworden.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat alle cases waarbij de hulpverlening door andere partijen dan het CJG-jeugdteam wordt voortgezet na afsluiting door het CJG-jeugdteam als een aparte beschouwd moeten worden, aangezien het voor deze groep minder voor de hand ligt dat het gezin weer 'normaal' functioneert.

Het is wenselijk om in ieder geval ook 3 maanden na afsluiting van de zorg te meten om te zien of het effect beklijft.

Veiligheid

In het landelijke traject van prestatie-indicatoren voor de jeugdzorg worden twee indicatoren voor veiligheid gebruikt:

1. Mate waarin het gedwongen kader van de ondertoezichtstelling of de voogdij niet langer nodig is.
2. Mate waarin de ondertoezichtstelling en de voogdij succesvol is beëindigd.

Beide indicatoren zijn echter 'te zwaar' voor het monitoren van CJG-gezinsbegeleiding. Bovendien zullen de uitkomsten voor een belangrijk deel ook afhankelijk zijn van de populaties van de CJG's, en die zijn verschillend. De indicator is daarmee uitsluitend voor intern gebruik relevant. Dit hoeft echter geen probleem te zijn, maar vanwege kleine aantallen zijn omwille van de betrouwbaarheid OTS- en uithuisplaatsingen en AMK-meldingen toch buiten beschouwing gelaten.

Als alternatief is gekozen voor een meting waarbij de hulpverlener subjectief aan het eind van het traject vaststelt of de veiligheid gewaarborgd is. OTS- en uithuisplaatsingen en AMK-meldingen zullen - indien aan de orde – hierbij zeker input vormen.

Bij Stichting Jeugdformaat kunnen hulpverleners de veiligheid van gezinsleden scoren door in het dossier het item 'borging veiligheid gezin' aan te vinken. Bij De Jutters wordt de veiligheid indirect via Routine Outcome Monitoring (ROM) in kaart gebracht (CBCL, HoNOSCA)). Bij GGD Haaglanden wordt de veiligheid ook niet op deze manier in kaart gebracht.

Nadeel van deze indicator is dat het in de praktijk een subjectieve inschatting van de hulpverlener betreft. Hulpverleners zouden deze indicatoruitkomst ten gunste van de eigen prestaties kunnen manipuleren.

Voor de berekening van de indicator wordt gekeken naar de verschillen tussen de aanduiding van de veiligheid aan het begin van de hulpverlening en aan het eind van de hulpverlening. Er wordt berekend hoe vaak 'nee' is veranderd in 'ja', 'ja' een 'ja' is gebleven, 'nee' een 'nee' is gebleven en 'ja' een 'nee' is geworden.

Vermindering problematiek

Deze indicator wordt gehanteerd in het landelijke traject van prestatie-indicatoren voor de jeugdzorg. Daarbij wordt geadviseerd dat jeugdzorgorganisaties voor het meten van de indicator gebruik maken van de FJ- en KO-schalen van de STEP (Functioneren Jeugdige en Kwaliteit Omgeving) vastgesteld. Met dit instrument vat de hulpverlener kort samen wat de ernst van de problematiek is. Die samenvatting kan eventueel zijn gebaseerd op informatie uit meer uitgebreide instrumenten zoals de CBCL en SDQ.

Op www.prestatieindicatorenjeugdzorg.nl is meer informatie te vinden over de afspraken die door jeugdzorgorganisaties zijn gemaakt over registratie en gegevensverzameling.

De af- of toename van de problematiek wordt uiteindelijk per gezin als volgt geclassificeerd:

- -1 = verslechterd
- 0 = onveranderd
- +1 = verbeterd, maar nog niet klachtenvrij
- +2 = verbeterd en klachtenvrij

Voor de CJG-jeugdteams worden percentages berekend voor ieder van deze vier categorieën.

Bij Stichting Jeugdformaat wordt door hulpverleners in het kader van Routine Outcome Monitoring (ROM) de aard en ernst van de klachten van cliënten gemeten met de SDQ (zowel bij aanvang als afsluiting van de hulp). Er wordt een onderscheid gemaakt tussen functioneren jeugdige en functioneren ouders. De afname levert een totaal score en een impact score op. Met name de impactscore (op het dagelijks leven) is relevant en geeft specifiekere informatie dan de totaalscore.

Bij De Jutters wordt ook door de hulpverlener 'geROMd. Hier worden de scores van de CBCL (door kinderen/jeugdigen en/of hun ouders zelf ingevuld) en de Health of the Nation Outcome Scales for Children and Adolescents (HoNOSCA) die door de hulpverlener wordt ingevuld, gebruikt. Bij GGD Haaglanden wordt dit niet in kaart gebracht.

Doelrealisatie

Deze indicator wordt gehanteerd in het landelijke traject van prestatie-indicatoren voor de jeugdzorg.

De mate waarin behandeldoelen worden gerealiseerd wordt bij afronding van de hulpverlening vastgesteld via de Goal Attainment Scale (GAS), waarbij zoveel mogelijk betrokkenen onafhankelijk van elkaar een beoordeling maken.

De realisatie van behandeldoelen wordt als volgt geclassificeerd:

- -1 = doel niet gehaald, situatie is ongunstiger
- 0 = doel niet gehaald, situatie gelijk als bij start
- +1 = doel deels gehaald, situatie gunstiger maar niet conform doel
- +2 = doel gehaald

Op www.prestatieindicatorenjeugdzorg.nl is meer informatie te vinden over de afspraken die door jeugdzorgorganisaties zijn gemaakt over registratie en gegevensverzameling.

Voor de CJG-jeugdteams worden percentages berekend voor ieder van deze vier categorieën.

Bij Stichting Jeugdformaat registreren hulpverleners de behandeldoelen en wordt aan het eind van de hulpverlening door zoveel mogelijk betrokken beoordeeld of de doelen zijn behaald. Bij De Jutters en GGD Haaglanden wordt dit niet gedaan.

Mate van reguliere beëindiging CJG-gezinsbegeleiding

Deze indicator wordt gehanteerd in het landelijke traject van prestatie-indicatoren voor de jeugdzorg.

Het is binnen de jeugdzorg gebruikelijk dat hulpverleners de reden van beëindigen van de hulpverlening registreren.

Bij Stichting Jeugdformaat wordt bij het beëindigen van de hulpverlening geregistreerd of de hulpverlening wel/zonder instemming van de hulpverlener is beëindigd. Bij De Jutters wordt ook een afrondingsregistratie bijgehouden (zij het nog vaak onvolledig). Bij GGD Haaglanden wordt dit niet geregistreerd.

Ouderenquête: zorgcoördinatie, eigen kracht, tevredenheid over hulp

Ten aanzien van zorgcoördinatie is er aanvankelijk voor gekozen om geen vraag voor ouders op te nemen, aangezien het wenselijk is om het aantal vragen aan ouders bij de afsluiting van de hulp te beperken. In deze fase van transitie wordt het door betrokken partijen echter zinvol geacht om toch dit onderwerp mee te nemen.

Ten aanzien van eigen kracht worden bij geen van de drie praktijkinstellingen momenteel vragen afgenomen.

Wat betreft tevredenheid, wordt bij Stichting Jeugdformaat aan het eind van het traject aan gezinnen gevraagd om aan te geven hoe tevreden zij zijn met de geboden hulp. Bij De Jutters wordt de jeugdthermometer ggz afgenomen bij een steekproef van gezinnen. Dit gebeurt anoniem. Hierin wordt een rapportcijfer gegeven voor de totale behandeling of begeleiding. Daarnaast worden specifieke vragen gesteld, waaronder onder andere of het behandel- of begeleidingsplan naar wens is uitgevoerd en of de behandeling of begeleiding de juiste aanpak was voor de klachten en problemen.

Meetmoment (afname vragenlijst ouders): bij afsluiting zorg.